

Opas jättipalsamin torjuntaan Suomessa ja Ruotsissa

INSPECT - INVASIVE SPECIES ERADICATION AND CONTROL

Länsstyrelsen
Västerbotten

EUROOPAN UNIONI

Interreg

Botnia-Atlantica

Euroopan aluekehitysrahasto

OPAS 6 | 2022

OPAS JÄTTIPALSAMIN TORJUNTAAN
SUOMESSA JA RUOTSISSA

Etelä-Pohjanmaan
elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Teksti: Claes Lönnblad-Björkholm & Linda Backlund

Taitto: Jonna Laitila

Valokuvat: INSPECT

Kansikuva ja kuvitus: Agnes Danielsson

Painotalo: Waasa Graphics

ISBN 978-952-398-084-6 (painettu)

ISBN 978-952-398-085-3 (PDF)

ISSN-L 2242-2927

ISSN 2242-2927 (painettu)

ISSN 2242-2935 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-398-085-3

www.doria.fi/ely-keskus

EUROOPAN UNIONI

Interreg
Botnia-Atlantica

Euroopan aluekehitysrahasto

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Länsstyrelsen
Västerbotten

V A A S A .
V A S A .

UMEÅ
KOMMUN

ProAgria

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN
MEAH CIRÁÐDEHUS

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Sisältö

Johdanto	2
Jättipalsami.....	3
Menettelytapa	5
Kasvuston kartoittaminen.....	7
Maanomistajan löytäminen ja tiedottaminen.....	7
Työvoiman valinta.....	7
Suuret jätemäärät.....	7
Vältä varusteiden aiheuttama leviämiskäsi.....	8
Asianmukainen jätehuolto – esimerkki.....	8
Torjuntamenetelmät	9
Niittäminen	9
Kitkeminen	10
Etikkahappo ja pelargonihappo	11
Lämpökäsittely höyryllä	11
Laiduntaminen	12
Menetelmätaulukko, jättipalsami.....	13
Seuranta ja ennallistaminen	14
Lainsäädäntö	15
Organisointi ja työvoima.....	18
Viestintä ja tiedotus.....	21
Lopuksi.....	24

Johdanto

Tämä opas on laadittu Interreg Botnia-Atlantica -hankkeessa INSPECT, Invasive species eradication and control. Hanke toteutetaan Ruotsin ja Suomen välisenä yhteistyönä. Opas sisältää siksi molempia maita koskevaa tietoa ja on saatavilla myös ruotsiksi.

Haitalliset vieraslajit eivät ole sama asia kuin rikkakasvit. Rikkakasvit ovat niitä, joita puutarhuri ei halua puutarhaansa. Haitalliset vieraslajit taas ovat sellaisia, jotka ihminen on tuonut tarkoituksella tai vahingossa uudelle alueelle, jolla ne leviävät voimakkaasti ja aiheuttavat ekologista, taloudellista, terveydellistä tai sosiaalista vahinkoa. Tulokaslajit taas ovat siirtyneet omin avuin uudelle alueelle, eivätkä täten ole vieraslajeja. Haitallisia vieraslajeja pidetään nykyään yhtenä suurimmista luonnon monimuotoisuuden kohdistuvista uhkista. Ongelma on hyvin laaja, ja siksi sitoutuminen torjuntaan on tärkeää sekä viranomais- että yksilötasolla, ja vaatii yhteistyötä naapurien, naapurikuntien ja jopa naapurimaiden välillä. Jättipalsami on haitallinen vieraslaji, jota voi olla vaikea poistaa, kun se on kerran saanut jalansijan. Koska

jättipalsami valtaa alueita nopeasti ja sillä on suuren siementuotannon ansiosta hyvä leviämiskyky, siitä on tullut ongelma alueilla, joille se ei kuulu.

Opas tarjoaa tukea kaikille jättipalsamin torjuntaa suunnitteleville, olipa kyse yksityishenkilöistä, yhdistyksistä, yrityksistä, kunnista tai viranomaisista. Joissakin luvuissa keskitytään lähinnä suurempiin torjuntatoimiin, mutta niissä tapauksissa, joissa tiedot ovat osittain merkityksellisiä myös pienempien toimien kannalta, olemme tiivistäneet olennaiset tiedot luvun alkuun.

Torjuntatoimet on suunniteltava tarkasti alkaen menetelmän valinnasta ja aina jätehuoltoon ja seurantaan saakka, jotta torjunta onnistuu. Torjuntatyöt kannattaa aloittaa mahdollisimman varhain, koska silloin toimenpide on pienempi, yksinkertaisempi ja edullisempi. Oppaassa määritetään tärkeitä tekijöitä ja ohjataan lukijaa kohti mahdollisia menetelmiä. Matkan varrella annetaan arvokkaita vinkkejä ja neuvoja tehokkaaseen torjuntaan. Esimerkiksi menetelmän valinnassa ratkaisevia tekijöitä ovat kasvupaikan ja kasvijätteen käsittelymahdollisuuden lisäksi myös torjuvan tahon edel-

Ennen jättipalsamin torjuntaa

- Määritä kasvusto
- Tarkista valtuudet
- Valitse sopiva menetelmä
- Suunnittele jätehuolto
- Suunnittele seuranta

lytykset: kuinka usein ja kuinka kauan torjuntatoimia voidaan toteuttaa, ja millaiset resurssit ovat, sekä työvoiman että talouden osalta.

Haitallisiin vieraslajeihin liittyvät säännöt ovat torjuntatyössä keskeisiä. Siksi oppaasta löytyy kattavasti tietoa lainsäädännöstä ja säännöstöstä. Opas toimii itsenäisenä asiakirjana mutta täydentää myös vieraslajit.fi:n ja Ruotsin Naturvårdsverket (naturvardsverket.se) menetelmäluetteloa siten, että siinä kuvaillaan yksityiskohtaisesti hankkeen aikana arvioituja eri menetelmiä.

Oppaassa käsitellään niin torjuntamenetelmiä kuin työvoimaa ja viestintääkin. Käytössä on myös digitaalinen työkalu, joka ehdottaa sopivia menetelmiä annettujen edellytysten pohjalta. Torjuntatoimien edellytykset arvioidaan tapauskohtaisesti, joten yleispäteviä suosituksia ei voida antaa, vaan oppaassa esitellään useita vaihtoehtoja.

Jättipalsami

Jättipalsami, *Impatiens glandulifera*, tuotiin puutarhakasvina läntiseltä Himalajalta Eurooppaan jo vuonna 1839, ja se ilmestyi Pohjoismaihin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Se on sittemmin levinnyt puutarhoista luontoon. Jättipalsami on helppo erottaa muista luonnossa esiintyvistä kasveista, mutta sen sekoittaminen lehtopalsamiin, villipalsamiin tai rikkapalsamiin on mahdollista silloin, kun kasvit eivät vielä kuki.

Jättipalsami kasvaa 1,5–3 metrin korkuiseksi, ja sille tyypilliset kukat ovat väriltään kaikkea vaaleanpunaisesta purppuranpunaiseen. Joskus ne saattavat olla myös valkoiset. Lehdet ovat hammaslaitaisia ja 5–18 cm pitkiä, ja kulmikas varsi on usein punertava. Laji kukkii heinä–syyskuussa. Kukkimisen jälkeen yksi kasviyksilö tuottaa satoja, tai jopa tuhansia, siemeniä sisältäviä siemenkotia. Kun jokin koskettaa kypsää siemenkotaa,

siemenet voivat sinkoutua jopa seitsemän metrin päähän.

Kasvi on yksivuotinen ja leviää pääasiassa siemenistä. On kuitenkin havaittu, että maasta irti kitketty kasvi voi muodostaa juuria varresta, jos se on kosketuksissa maaperän kanssa.

Jättipalsami viihtyy parhaiten kosteilla mailla, sekä aurinkoisilla että varjoisillakin kasvupaikoilla, ja sitä esiintyy usein suurina kasvustoina

Jättipalsamin siemenkodassa voi olla satoja, jopa tuhansia siemeniä, jotka voivat sinkoutua jopa seitsemän metrin päähän.

vesistöjen läheisyydessä. Kasveja löytyy myös kuivahkoilta paikoilta, kuten hakkuualoilta ja asutuksen läheisiltä joutomailta. Vaikka siemenet eivät kellu, ne leviävät kuitenkin tehokkaasti veden mukana, koska ne juurtuvat nopeasti osuessaan kiinteään maahan. Siemen voi säilyä noin 18 kuukautta. Tämä on tärkeää ottaa huomioon, kun torjuntaa toteutetaan vesistöjen varrella, ja torjunta tulisi mieluiten aloittaa vesistön yläpäässä. Jättipalsamin siemenpankki on lyhytikäinen, eivätkä siemenet todennäköisesti säily maassa kahta vuotta pidempään.

Jättipalsami kasvaa usein vesistöjen varrella, missä se voi muodostaa tiheitä kasvustoja ja syrjäyttää muita kasvillisuutta. Muiden lajien kanssa

käytävän kilpailun lisäksi jättipalsami voi lisätä maaperän eroosioriskiä, koska kasvi pintajuurineen lakastuu joka vuosi. Tällöin mikään ei sido maata, ja maa-aines voi huuhtoutua veteen tulvan aikana.

Koska jättipalsami on mukana EU:n vieraslajiluettelossa, sitä ei saa tuoda, myydä, viljellä, kuljettaa, käyttää, vaihtaa tai laskea luontoon missään EU:n jäsenvaltiossa.

Menettelytapa

Muista, että torjuntaan tarvitaan aina maanomistajan lupa!
Lisätietoa löydät lainsäädäntöä koskevassa luvussa.

Parhaan tuloksen saavuttamiseksi torjuntatoimet on suunniteltava huolellisesti ennen niiden aloittamista riippumatta siitä, missä ja kenen toimesta ne toteutetaan. Kasvusto on määritettävä, menetelmä ja torjunnan ajankohda valittava ja jätehuolto varmistettava. Viranomaisten ja organisaatioiden tavallisesti toteuttamien suurempien torjuntatoimien kohdalla on huomioitava myös muita tekijöitä, kuten laajempien maantieteellisten alueiden kartoitus, yhteydet maanomistajiin, työvoiman valinta jne. Viranomaisten on myös otettava huomioon säädökset, kuten valtioneuvoston päätökset ja yhdenvertaisuusperiaate. Lue aiheesta lisää lainsäädäntöä koskevassa luvussa.

Kasvuston määrittäminen

Haitallisten lajien kasvustojen menestyksensä torjuntaan tarvitaan kokonaiskuva leviämisestä. Kaikki yksilöt on torjuttava, muuten kasvi leviää paikalle uudelleen.

Jos usealla maanomistajilla on toisiaan lähellä olevia kasvustoja, torjunta on toteutettava samanaikaisesti parhaan mahdollisen tuloksen saavuttamiseksi.

Huomaa, että haitallisten lajien torjuntaan tarvitaan aina maanomistajan lupa, myös yleisillä alueilla, kuten puistoissa ja ulkoilualueilla. Jokamiehenoikeus ei anna torjuntaan tarvittavia oikeuksia.

Menetelmän valinta

Menetelmien on aina sovellettava paikan erityisolosuhteisiin, kuten paikan saavutettavuuteen, veden läheisyyteen, kasvuston kokoon ja maaperätyyppiin

- Saavutettavuus: Kuinka usein paikalla voidaan käydä, miten jätteet voidaan ottaa talteen turvallisimmin?
- Ympäristö: Onko mahdollisuutta käyttää kemiallisia torjunta-aineita, onko kyseessä herkkä elinympäristö ja onko paikalla uhanalaisia lajeja?
- Kasvuston koko ja maaperätyyppi: Kuinka paljon työtä torjuntatoimi vaatii? Tarvitaanko työkaluja/ko-

neita vai voidaanko taimet kitkeä käsin? Voiko alueella olla torjuntahetkellä laiduntavia eläimiä?

Haitallisten vieraslajien torjunta voi tulla taloudellisesti ja ajallisesti kalliiksi erityisesti, jos leviäminen on jatkunut pitkään ja kasvusto on suuri. Menetelmän valintaan vaikuttavat siten myös taloudelliset resurssit ja työvoima.

Turvallinen jätehuolto

Menetelmää valittaessa on otettava huomioon myös jätehuolto. Asianmukainen jätehuolto on erittäin tärkeää torjunnassa, muuten huolimaton jätteiden käsittely voi johtaa leviämisen lisääntymiseen. Suositeltavaa on, että

kaikkia haitallisia kasveja käsitellään samalla varovaisuudella.

Yksityishenkilöt voivat jättää kuntien jäteasemille haitallisten lajien kasvijätteet. Niitä ei saa koskaan heittää puutarhajätteisiin, mutta niiden käsittelytavat voivat erota kunnittain. Jos torjuntapaikalla on maa-ainesta, joka sisältää haitallisia lajeja, myös se on otettava talteen. Ota yhteyttä jätelaitokseesi ennen kuin viet jätteesi sinne, jotta tiedät, miten jätehuolto hoidetaan kunnassasi. Jos jätemäärät ovat suuria, kuntaan on oltava yhteydessä hyvissä ajoin ennen jätteiden viemistä.

Jättipalsamin kohdalla jätteet voidaan joko polttaa tai kerätä kasoihin torjuntapaikalle mätänemään. Suoraan maahan jätetyistä kitketyistä varsista kasvi voi kasvattaa uudet

Haitallisten vieraslajien esiintymistä voi ilmoittaa Ruotsissa osoitteessa artportalen.se ja Suomessa osoitteessa vieraslajit.fi

juuret, mutta isossa kasassa olevat kitketyt kasvit tukahduttavat kasan alimmana olevat kasvit. Näin uusia varsia ei pääse syntymään. Jättämällä kasvit torjuntapaikalle estetään niiden leviäminen muille alueelle, mutta jätteen kerääminen ja polttaminen voi vähentää leviämistä toiminta-alueella. Jos siemenkodat ovat kypsät, torjujan täytyy huolehtia, ettei torjuja levitä

siemeniä vaatteissaan tai kengissään. On tärkeää varoa, etteivät ne leviä laajemmalle.

Ohjeita turvalliseen jätehuoltoon löytyy sivustoilta naturvardsverket.se ja vieraslajit.fi.

Seurannan suunnittelu

Jättipalsami vaatii useimmiten 2–3 vuoden torjuntatoimet, sillä siemenpankki voi säilyä noin 18 kuukautta. Tarvitaan siis jatkokäyntejä, jotta voidaan varmistaa, ettei kasvi leviä paikalle uudelleen. Jättipalsamin kohdalla kannattaa suunnitella uusintakäyntejä ainakin kahden vuoden ajalle viimeisen torjuntatoimen jälkeen.

Suuret torjuntatoinimet

Kasvuston kartoittaminen

Aivan kuten pientenkin torjuntatoimien kohdalla, torjunta-alue on määritettävä. Suurella alueella, jolla kasvusto on levinnyt laajalle, voidaan tarvita alueen kartoitus ennen torjuntatoimia. Tämä on erityisen tärkeää pidempien vesistöjen varrella tehtävästä tor-

junnasta. Kestävien torjuntatulosten saavuttamiseksi torjunta tulisi aloittaa yläjuoksun esiintymistä ja siirtyä sitten alajuoksun suuntaan. On tärkeää, että kartoitukset tehdään mahdollisimman lähellä torjuntahetkeä. Haitalliset vieraslajit leviävät nopeasti, joten vanhat kartoitustiedot voivat antaa väärän kuvan sekä kasvuston laajuudesta että kustannuksista.

Kukkivat jättipalsamikasvustot on helppo havaita, ja kartoitukset kannattaa tehdä kukinta-aikana. Jättipalsamia esiintyy usein vesistöjen varrella, joten mikäli mahdollista, kartoitus vesiltä käsin on hyvä menetelmä. Jalkaisin tehtävä kartoitus voi olla tarpeen pienten vesistöjen varrella, ja suuret alueet voidaan kartoittaa ilmasta käsin esimerkiksi droonin avulla. Jos työtä tehdään laajoilla valuma-alueilla,

kannattaa ottaa yhteyttä myös kuntiin ja maanomistajiin esiintymätietojen saamiseksi. Tietoa voi saada myös kansallisista tietokannoista.

Kartoituksen yhteydessä kasvustosta on ilmoitettava Suomessa osoitteessa vieraslajit.fi ja Ruotsissa osoitteessa artportalen.se.

Maanomistajan löytäminen ja tiedottaminen

Mikäli torjuntaa ei toteuteta omalla kiinteistöllä, on maanomistajaan oltava yhteydessä suostumuksen saamiseksi. Myös menetelmän valinnasta on tärkeää keskustella, sillä torjuntamenetelmät voivat vaikuttaa vaihtelevasti paikkaan ja lähiympäristöön. On selvennettävä, millä alueilla työtä tehdään ja mitä kasvustoja torjutaan.

Työvoiman valinta

On olemassa useita mahdollisia tapoja organisoida työt; lue lisää organisoimista ja työvoimaa koskevasta luvusta.

Muistathan, että teiden varrella toteutettavaa torjuntaa varten tulee olla yhteydessä ELY-keskuksen liikennevastuualueeseen tai Väylävirastoon. Liikkuminen moottori- ja moottoriliikenneteiden tai muiden kaksikais- taisten teiden pientareilla on kielletty turvallisuussyistä. Liikkuminen rauta-

Muista tehdä kartoitukset lähellä torjuntatoimien toteuttamisajankohtaa.

tiealueella on myös kokonaan kielletty. Noudata viranomaisten ohjeita.

Suuret jätemäärät

Yritykset ja viranomaiset eivät saa viedä jätteitä kunnan yleisiin jätehuoltolaitoksiin. Ota yhteyttä paikalliseen jäteyhtiöön neuvonnan saamiseksi. Apuna voi käyttää myös jätteiden käsittelyyn ja noutoon erikoistuneita yrityksiä. Varmista tällöin, että kuljetus on katettu ja jäte toimitetaan suoraan poltettavaksi. Jätettä ei saa välivarastoida

Seuravaksi on esimerkkejä ehdoista, joita voidaan soveltaa haitallisia

lajeja sisältävien jätteiden kuljettamiseen ja hävittämiseen liittyvissä hankinnoissa ja sopimuksissa.

- Vältä varusteiden aiheuttama leviämiskahva. Palvelunhoitajan on huolehdittava siitä, että eläinten, kasvien, maa-aineksen jne. kanssa suoraan kosketuksiin joutuvat varusteet puhdistetaan ja desinfioidaan, kun niitä siirretään eri alueiden tai vesistöjen välillä tai vesistöissä ylävirtaan, jotta voidaan pienentää haitallisten lajien leviämiskahvaa ja mahdollista tartuntaa.
- Muista asianmukainen jätehuolto. Palvelunhoitajan on käsiteltävä toimeksiannon suorittamisen

yhteydessä syntyvät jätteet siten, että niiden leviäminen vältetään. Maa-aines on peitettävä kuljetuksen aikana.

- Jätelaitoksessa olevia kuljetusreittejä on noudatettava. Purkamisen on tapahduttava asianmukaisesti – välivarastointia on vältettävä. Jos jätteitä tippuu maahan, ne on kerättävä talteen viipymättä. Kuorma-autot mahdollisine perävaunuineen sekä muut haitallisia vieraslajeja käsittelevät koneet on puhdistettava maa-aineksesta ennen kuin ne saavat poistua kippausrampilta/kaatopaikalta, mielellään myös ennen torjunta-alueelta lähtemistä.

Jättipalsamin kartoituksessa huomioitavat muuttujat

- Kasvuston paikka ja koko
- Leviämiskahvat
- Uhanalaisten lajien esiintyminen
- Luontotyyppi
- Saavutettavuus
- Ota kuvia kasvustosta ja/tai ympäristöstä.

Torjuntamenetelmät

Jättipalsami leviää vain siementen avulla, joten kaikkien menetelmien tarkoituksena on estää siementen muodostuminen ja leviäminen. Jättipalsamin torjunta on tehokkainta ennen siemenkotien muodostumista, koska siemenet voivat muuten levitä torjuntatöiden aikana. Jos kasvijäte vietään jätehuoltolaitokseen, on tärkeää että se vietään sinne suljetuissa säiliöissä. Kasvien tuhoaminen jätelaitoksessa tehdään polttamalla. Jos kasvit eivät ole ehtineet kukkia, ne voidaan laittaa myös suljettuun kompostiin tai niiden voi antaa kuivua ja maata paikoilleen. Jos näin tehdään, käytössä on oltava alusta, jolla ne eivät pysty juurtumaan tai jättekasan pitää olla tarpeeksi iso, jotta pohjimmaisat kasvit tukehtuvat.

Töitä on tehtävä aina vähintään kaksi kasvukautta, sillä jättipalsamil-

la on maassa siemenpankki, joka voi säilyä jopa 18 kuukautta. Käytännössä kyse on usein kolmesta kaudesta, sillä voi olla vaikeaa löytää kaikki yksittäiset yksilöt, jotka voivat muodostaa uusia kasvustoja. Vaikkei olisi mahdollista toteuttaa torjuntaa niin usein kuin suositellaan, torjunta tuottaa kuitenkin tuloksia, joskaan ei yhtä hyviä. Tehokkaan leviämisen vuoksi tarvitaan torjunnan päättymisen jälkeisellä kaudella myös seurantatarkastuksia.

Kaikki seuraavat menetelmät voivat olla tehokkaita oikeissa olosuhteissa, mutta niihin voi liittyä rajoituksia ja niitä on mahdollisesti täydennettävä. Menetelmien tehokkuus edellyttää aina huolellisuutta, sillä yksi jättipalsami voi tuottaa suuria määriä siemeniä.

Niittäminen

Niittämistä voidaan suositella kaikille kasvustoille, jos maasto ja ympäristö sen sallivat. Suurten kasvustojen kohdalla tämä on tehokkain menetelmä.

Niittäminen tarkoittaa, että kasvit niitetään mahdollisimman läheltä maanpintaa joko raivaussahalla, trimmerillä tai viikatteella kaksi kertaa kasvukauden aikana. Ensimmäisen kerran raivataan ennen ensimmäistä kukintaa. Koska juuret jäävät maahan, jäljellä olevista varrenpätkistä voi muodostua uusia versoja, joten toinen raivaus on tehtävä hyvissä ajoin ennen versojen kukkimista.

Jättipalsamin niittäminen on nopea tapa torjua suuria kasvustoja. Haittana on, että menetelmä vaatii ainakin toisen niittokerran saman kauden ai-

Esimerkki A. Jyrkkätörmäisen joen varrella sijaitseva 40 metrin pituinen kasvusto

Vesistöjen varrella kannattaa aina tarkistaa mahdolliset kasvustot ylävirtaan, jotta vältetään jättipalsamien leviäminen takaisin torjuntapaikalle.

- Kitke jättipalsamit siellä, missä liikkuminen on turvallista.
- Jos torjuja joillakin alueilla arvioi, ettei hän voi liikkua turvallisesti, tarvitaan urakoitsija, jolla on asianmukaiset varusteet. Vaihtoehtoisesti alueella voi laiduntaa vuohia, mutta tämä menetelmä aiheuttaa paljon vuohiin liittyvää työtä.

kana. Toinen haittapuoli se, että niitetäessä on vaikea valikoida niitettäviä kasveja, ja tiettyjen kasvien säästäminen on vaikeaa. Näin ollen menetelmä ei sovellu ympäristöihin, joissa on herkkää kasvustoa.

Kasvien niittäminen läheltä maanpintaa on tehokkaampaa kuin korkeammalta niittäminen. Jos läheltä maanpintaa niittäminen ei ole mahdollista, torjunta on toistettava useammin.

Varusteet ovat suhteellisen yksinkertaisia ja halpoja. Jos työ tehdään raivaussahalla, tarvitaan myös suoja-lasit ja kuulosuojaimet. Torjuntatyö on helppoa sen nopeuteen nähden.

Kitkeminen

Menetelmä on erityisen hyvä maastossa, jossa trimmeriä on vaikea käyttää. Se on myös erittäin hyvä talokomenetelmä, koska se ei juuri vaadi varusteita.

Jättipalsamin kitkeminen on hyvä torjuntakeino, sillä koko kasvi vedetään juurineen ylös, mikä tarkoittaa, ettei se kasva uudelleen. Menetelmä toimii hyvin, sillä juuret ovat pinnallisia ja pieniä, kun varsi taas on vahva. Torjunta on tehtävä 2–3 kertaa kauden aikana, koska pienet yksilöt jäävät helposti huomaamatta, taimet voivat helposti tallaantua työn aikana

ennen kuin ne on ehditty vetää ylös, eivätkä kaikki siemenet ala itää yhtä aikaa. Ole tarkkana, että löydät kaikki kasvit.

Kitkeminen on suunnilleen yhtä tehokasta kuin niittäminen, mutta se on hitaampaa. Etuna on, että torjunta-alueen muu kasvillisuus säilyy, eikä kitkemiseen tarvita erityisiä varusteita. Tarvitaan vain asianmukaiset vaatteet, käsineet ja jätesarvikkeet ja jätteiden keräämiseksi (jos kasvit ovat kukkineet). Tämä on siis hyvä menetelmä käytettäväksi talkoissa.

Jos siementen leviäminen saadaan estettyä, jättipalsamikasvusto voidaan torjua 2–3 vuodessa.

Esimerkki B. Yksityispihalla kompostin ympärillä sijaitseva 10 m²:n suuruinen jättipalsamikasvusto

Kasvusto ei ole suuri, joten vaihtoehtoja on useita.

- Voit esimerkiksi kitkeä palsamit käsin tai niittää ne raivaussahalla tai viikatteella.
- Koska esiintymä on kompostin ympärillä, on tärkeää olla käyttämättä tätä kompostimultaa. Siemenpankki säilyy 18 kuukautta, joten odota niin kauan kasvuston hävittämisen jälkeen, ennen kuin käytät tätä multaa.

Etikkahappo ja pelargonihappo

Ruiskutusta voidaan suositella torjuntamenetelmäksi, jos muut torjuntamenetelmät eivät onnistu esimerkiksi torjujan fyysisten rajoitteiden vuoksi. Menetelmällä on kuitenkin useita haittapuolia.

Etikkahappo ja pelargonihappo katsotaan miedoiksi kemikaaleiksi, jotka torjuvat tehokkaasti kasveja, joilla ei ole puuvartta. Torjunta tehdään ruiskuttamalla koko kasvi hapolla. Hapot vaikuttavat vain suoraan aineen kanssa kosketuksiin joutuvaan kasvilisuuteen. Sääolosuhteiden tulisi olla

suotuisat ruiskutukselle, eli sään tulisi olla mieluiten tyyni ja pilvinen. Noudata huolellisesti valmisteen mukana tulevia käyttösuosituksia.

Hapot tappavat kaiken kasvillisuuden ruiskutettavalla alueella, joten niitä ei pidä käyttää herkissä ympäristöissä tai laajoilla alueilla. Niitä ei myöskään pidä käyttää vesiesiintymien läheisyydessä.

Menetelmä ei vaikuta siemenpankkiin, joten torjunnan toistaminen on välttämätöntä. Jatkotorjunta voidaan mielellään toteuttaa muulla menetelmällä ympäristöön kohdistuvan kuorituksen vähentämiseksi.

Kemikaalin levittämiseen tarvitaan ruiskun lisäksi torjuntaan tarvitaan

asianmukaiset suojavaarusteet. Tämä tarkoittaa suojavaatetusta, saappaita, suojalaseja ja hengityssuojainta.

Lämpökäsittely höyryllä

Kuuma höyry on vaihtoehto lähinnä kaupunkiympäristöissä. Torjunta kuumalla vedellä vaatii niin sanotun kuumavesikoneen. Kone on kallis, ja menetelmä soveltuu lähinnä viranomaisille tai suuremmille organisaatioille.

Torjunta on aloitettava kasvukauden varhaisessa vaiheessa, ja se on

tehokasta ennen kaikkea silloin, kun taimet ovat hyvin pieniä, alle 20 cm kokoisia. Koska kone on suuri ja kömpelö, torjuttavien kasvustojen on oltava helposti saavutettavissa, mieluiten lähellä tietä. Aikanäkökulma on tärkeä, sillä suuriksi kasvaneiden kasvustojen kohdalla tulos on ollut heikompi.

Menetelmä on suhteellisen aikaa vievä, ja myös vedenottoaikan läheisyys on välttämätöntä, jotta vesisäiliö voidaan täyttää. Muita suojava-rusteita ei tarvita. Koska torjunnassa käytetään vain vettä, haitallisia aineita ei myöskään pääse ympäristöön.

Vaikka menetelmällä pystytään tappamaan maassa olevia sitkeitä juuria, käsittely kuumalla höyryllä ei ole nähtävästi vaikuttanut maaperäs-sä olevaan siemenpankkiin.

Varusteiden ostamista pelkästään jättipalsamin torjumiseksi maastossa ei suositella. Jos torjunta tehdään kasvukauden myöhemmässä vaiheessa, suositellaan muuta menetelmää. Kuumen höyryn tehokkuudesta yhdistettynä muihin menetelmiin ei ole vielä havaintoja.

Laiduntaminen

Jos on mahdollista tehdä yhteistyötä laiduntavien eläinten omistajien kanssa, tämä voi olla erinomainen ja tehokas menetelmä.

Vuohet, lampaat ja ylämaankarja syövät jättipalsamia, joten ne voivat auttaa torjunnassa. Joitakin seikkoja on kuitenkin otettava huomioon. Koska eläimet eivät tietoisesti torju jättipalsamia, voidaan tarvita silmällä-pittoa ja torjunnan täydentämistä jollain toisella menetelmällä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että laiduntavia eläimiä ei voida sijoittaa herkän kasviston alueil-

le. Muista että torjunta on tarpeellista myös aitauksen ulkopuolella.

Kustannukset voivat vaihdella, mutta jos edellytykset ovat oikeat, laiduntamisesta voi olla hyötyä sekä karjanomistajille, torjujille että luon-nolle. Valitse laiduneläimet maasto huomioiden.

Menetelmätaulukko

Taulukossa esitetään yhteenveto erilaisista torjuntamenetelmistä etuineen ja haittoineen. Tässä esitettyä tietoa on pidettävä suuntaa antavana eikä ehdottomana totuutena. Vaihtelua voi esiintyä ympäristötekijöiden mukaan. Lisäksi useita kategoriaita arvioidaan subjektiivisesti. Ilmoitetun ajan lisäksi tarvitaan aina jatkotoimia kahden seuraavan kauden aikana. Kohta ”Torjuntapaikalla käynti” kertoo, kuinka monta kertaa kasvustoa on torjuttava tai seurattava kasvukauden aikana.

Menetelmä	Tehokkuus	Kustannukset	Torjuntapaikalla käynti	Aika	Edut	Haitat	Sopiva paikka	Sopiva kasvuston koko
Kitkeminen	Hyvä	Halpa	Väh. 2 krt kaudessa	Väh. 2 vuotta	Helppo, vähän varusteita	Aikaa vaativa	Kaikki ympäristöt	Kaikki paitsi todella suuret kasvustot
Niittäminen	Erinomainen	Halpa	Väh. 3 krt kaudessa	Väh. 2 vuotta	Nopea	Leikkaa kaiken kasvillisuuden	Ei uhanalaisten lajien lähellä	Kaikki kasvustot, sopii parhaiten suuriin kasvustoihin
Etikkahappo / Pelargoni-happo	Hyvä	Kallis	1 raivauskäynti	Väh. 2 vuotta	Tehokas, eloonjääneet kasvit havaitaan helposti	Suuri vaikutus ympäristöön	Ei veden äärellä tai herkässä ympäristössä	Pienet ja keskikoiset kasvustot
Kuuma höyry	Hyvä	Erittäin kallis	2 krt kaudessa	Väh. 2 vuotta	Tappaa hyvin pieniä taimia	Riippuu sijainnista, kallis, kömpelö, tehoton suurten taimien kohdalla	Lähellä kuljetusreittiä ja vedentäyttömahdollisuus	Kaikki kasvustot
Laiduntaminen*	Hyvä	Vaihtelee	Vaihtelee	Väh. 2 vuotta	Hoituu itsestään	Ei valikoiva, edellytysten täytyttävä	Missä aitaaminen on mahdollista, saarilla, ei herkässä ympäristössä	Suuret kasvustot

*Tietoja myös muilta toimijoilta

Seuranta ja ennallistaminen

Jättipalsami leviää tehokkaasti, koska sen siemenmäärät ovat suuret. On huomattava, että kun torjunta on aloitettu, työpanos pienenee joka kerta, koska kasvusto pienenee ja siemenpankki häviää vähitellen. Tämän vuoksi on toteutettava huolellista seuranta sen varmistamiseksi, ettei kasvi pääse leviämään paikalle uudel-

leen. Ilman seuranta ja jälkihoitoa on vaarana, ettei uudelleenleviämiseen kiinnitetä huomiota ja kaikki aiemmissa torjuntatoimissa tehty työ voi mennä hukkaan. Ensimmäiset vuodet kasvuston hävittämisen jälkeen on hyvä tarkistaa kasvupaikka vuosittain, ja jos uusia taimia ei näy, käyntien väliä voidaan pidentää.

Jos torjuntatoimella on ollut voimakas vaikutus luonnonympäristöön, paikka on ennallistettava. INSPECT-hankkeessa ei ole työskennelty tämän asian parissa. Ennallistamista koskevia tietoja saa kyseiseltä keskusviranomaiselta. Ruotsissa se on Naturvårdsverket ja Suomessa alueellinen ELY-keskus.

Lainsäädäntö

TÄMÄ SINUN ON TIEDETTÄVÄ:

- Maanomistaja on vastuussa haitallisista vieraslajeista kiinteistöllään.
- Torjuntaan tarvitaan maanomistajan lupa.
- Viranomaisten on otettava huomioon tietty lainsäädäntö.
- Vaikka viranomaiset voivat määrätä seuraamuksia, ne nähdään viimeisenä keinona.

Tietoa kaikille

Jättipalsamia koskevaa lainsäädäntöä on sekä Ruotsissa että Suomessa, mikä johtuu siitä, että jättipalsami on mukana EU:n vieraslajiluettelossa.

Haitallisia vieraslajeja koskeva lainsäädäntö on kattava ja perustuu EU-asetukseen. Unionin kannalta haitallisiksi vieraslajeiksi luokitellut lajit on lueteltu asianomaisessa luettelossa. Jäsenmaat voivat myös ottaa käyttöön omia luetteloita kansallisista haitallisista vieraslajeista. Suomella on kansallinen luettelo, Ruotsissa ollaan laatimassa sellaista.

On kiellettyä tuoda Euroopan unioniin, myydä, viljellä, kasvattaa, kuljettaa, käyttää, vaihtaa, päästää luontoon tai pitää eläviä yksilöitä. Tämä koskee kaikkia EU:n luettelossa tai kansallisessa luettelossa mainittuja vieraslajeja. Ei ole myöskään

sallittua antaa näiden lajien kasvaa tai lisääntyä.

Maanomistaja tai mahdollisesti vuokralainen on vastuussa kiinteistöstään EU:n luetteloon tai kansalliseen luetteloon merkittyjen haitallisten vieraslajien osalta. Samoin tienpitäjä vastaa tiehen kuuluvista alueista.

Valvovina viranomaisina toimivat Ruotsissa lääninhallitukset ja Suomessa ELY-keskukset. Viranomaisten ensisijainen strategia molemmissa maissa on opastaa ja neuvoa maanomistajia, joilla on kiinteistöllään haitallisia vieraslajeja. Viranomaisilla on mahdollisuus määrätä maanomistajia toteuttamaan toimenpiteitä tai asettaa uhkasakko. Viimeisenä toimenpiteenä viranomaiset voivat myös itse toteuttaa toimenpiteen, joka sitten laskutetaan maanomistajalta. Viranomaisilta on melko vaikeaa saada käytännön torjunta-apua, mutta paikallistasolla

voi olla hankkeita tai yhdistyksiä, jotka voivat tarjota apua.

Lainsäädännöstä tarkemmin

EU-lainsäädäntö

Säädös, joka EU-maissa pääasiallisesti sääntelee haitallisten vieraslajien torjuntaa, on *asetus (EU) N:o 1143/2014 haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta*. EU:n asetus on voimassa sekä Ruotsissa että Suomessa, ja sen tarkoituksena on suojella ympäristöä ja yhteiskuntaa haitallisten lajien kotiutumiselta ja leviämiseltä sekä niiden aiheuttamilta mahdollisilta vahingoilta.

Koska EU-asetuksessa säädetään, että näiden lajien lisääntymistä, kasvua tai viljelyä ei saa tarkoituksellisesti sallia, on kiinteistön omistaja vastuussa omalla kiinteistöllään kasvavista lajeista. Tämä koskee sekä kiinteistönomistajan istuttamia että ympäristöstä levinneitä kasveja. Vastuu koskee kaikkia kiinteistönomistajia: yksityishenkilöitä, kunnallisia ja valtion kiinteistönomistajia sekä kiinteistöjä omistavia yhtiöitä.

Asetus (EU) N:o 1143/2014 haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta (eur-lex.europa.eu)

EU:n luettelo haitallisista vieraslajeista (ec.europa.eu)

Kansallinen lainsäädäntö Suomessa

Suomen haitallisia vieraslajeja koskevissa laeissa säädetään vieraslaji-asetuksen kansallisesta täytäntöönpanosta. Lait ovat *Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta* ja *Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain muuttamisesta*. Suomen kansallista vieraslajiluetteloa säädellään valtioneuvoston asetuksella. Kansallisesti merkityksellisistä haitallisista lajeista säädetään tarkemmin myös *Valtioneuvoston asetuksessa vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta*. Lain mukaan maanomistajan on ryhdyttävä kohtuullisiin toimenpitei-

siin haitallisten lajien hävittämiseksi tai niiden leviämisen estämiseksi.

Vastuu vieraslajeista on jaettu useille eri viranomaisille. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja seuraa Suomen vieraslajilain toteuttamista yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. ELY-keskus valvoo vieraslajiasetuksen ja -lain noudattamista. Luonnonvarakeskus (Luke) seuraa vieraslajien esiintymistä Suomessa ja kokoaa tietoja vieraslajilainsäädännön piiriin kuuluvista lajeista. Tulli valvoo maahantuontia ja maahantuontikiellon noudattamista. Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii lupaviranomaisena ja vastaa luvissa tarkoitettujen toimipaikkojen valvonnasta. Suomen ympäristökeskus (Syke) ja Suomen riistakeskus tuottavat toimialoillaan vieraslajilain täytäntöönpanoa varten tarvittavia asiantuntijapalveluja.

Suomella on hallintasuunnitelmat kaikkien luetteloissa mainittujen lajien osalta. Ne löytyvät Maa- ja metsätalousministeriön verkkosivuilta. Jättipalsami sisältyy toiseen hallintasuunnitelmaan. Haitallisia vieraslajeja varten on laadittu myös kansallinen strategia, jossa jättipalsami mainitaan erityisen haitallisena.

Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (finlex.fi)

Kansallinen vieraslajiluettelo (vieraslajit.fi)

Valtioneuvoston asetus vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (704/2019) (finlex.fi)

Hallintasuunnitelma II kansallisesti haitallisten vieraslajien torjumiseksi (mmm.fi)

Kansallinen vieraslajistrategia (suomeksi tai englanniksi) (vieraslajit.fi)

Kansallinen lainsäädäntö Ruotsissa

Ruotsissa EU:n asetusta on sovellettu kolmen eri säädöksen avulla: asetus haitallisista vieraslajeista, ympäristökaari ja ympäristövalvonta-asetus. *Asetuksessa haitallisista vieraslajeista (2018:1939)* vastuu jaetaan maan eri viranomaisten kesken. *Ympäristökaa-*

Sekä Ruotsissa että Suomessa kiinteistönomistajalla on oikeudellinen vastuu haitallisten vieraslajien torjunnassa.

ressa (1998:808) säädetään muun muassa laittomasti lajeja käsittelevien henkilöiden rangaistusvastausta ja ympäristövalvonta-asetuksessa (2011:13) yhdessä haitallisista vieraslajeista annetun asetuksen kanssa jaetaan valvontavastuu maan eri viranomaisien kesken. Vastuuviranomaisina toimivat luonnonsuojeluvirasto (Naturvårdsverket) ja meri- ja vesivirasto (Havs- och vattenmyndigheten).

Asetus haitallisista vieraslajeista (riksdagen.se)

Valtiontukisäännöt ja vähämerkityksinen tuki (de minimis)

Valtiontuki on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan mukaan valtion, kunnan tai alueen valtion varoista tietyille toiminnalle antamaa tukea, joka johtaa siihen, että saaja saa etua suhteessa markkinoiden muihin toimijoihin. Valtiontukisääntöjen tarkoituksena on estää julkista valtaa vääristävästä kilpailusta EU:n sisämarkkinoilla.

Jos viranomaiset, kunnat tai alueet haluavat omilla varoillaan torjua haitallisia lajeja yksityisomistuksessa olevilla kiinteistöillä, se tarkoittaa, että kiinteistönomistaja saa valtiontukea. Jos kiinteistöillä harjoitetaan toimintaa, joka saa myös muuta valtiontukea, on sovellettava EU:n valtiontukisääntöjä.

Vähämerkityksistä tukea koskevalla yleisasetuksella yritystuki jätetään SEUT:n kieltoa ja ilmoitusvelvollisuutta koskevien sääntöjen ulkopuolelle tapauksissa, joissa tukea myönnetään enintään 200 000 euroa (noin 2 miljoonaa kruunua) yhteensä kolmen verovuoden jakson aikana (3 artiklan 1 ja 2 kohta).

Yhdenvertaisen kohtelun periaate

Kun viranomaiset haluavat torjua haitallisia lajeja yksityisomistuksessa olevilla maa-alueilla, on otettava huomioon myös yhdenvertaisen kohtelun periaate. Jos yksityishenkilö saa apua torjuntaan maa-alueellaan, niin on oltava hyvä perustelu sille, miksi juuri tätä yksityishenkilöä autetaan. Alueella voi esimerkiksi olla haitallisen kasvin kasvusto, joka on vaarassa levitä viranomaisen hallintovastuulla olevalle suojelualueelle.

On kiellettyä tuoda unioniin, myydä, viljellä, kasvattaa, kuljettaa, käyttää, vaihtaa, päästää luontoon tai pitää eläviä yksilöitä kaikista EU:n luettelossa mainituista lajeista. Ei ole myöskään sallittua antaa näiden lajien kasvaa tai lisääntyä.

Organisointi ja työvoima

Torjuntaa voidaan toteuttaa eri tavoin aina suurista hankkeista erillisen pienen kasvuston torjuntaan. Toiminnan organisointi projektin kautta antaa selkeät puitteet, kuten aikataulun, määrärahat ja työvoimaresurssit, jotka voivat olla eduksi haitallisten lajien torjunnassa. Hankkeille on myös olemassa ainutlaatuisia mahdollisuuksia hakea rahoitusta. Riippuen siitä, missä olette, ketä olette ja minkä lajin parissa aiotte työskennellä, on olemassa rahoitusmahdollisuuksia niin EU:n, valtiollisella kuin kunnallisella tasolla.

Valittava työvoiman tyyppi kytkeytyy usein käytettävissä oleviin taloudellisiin resursseihin. Myös muilla tekijöillä voi olla merkitystä, kuten kulloiseenkin tehtävään liittyvän erityisosaamisen tarpeella, käytettävissä olevalla ajalla tai halulla lisätä tietoa ja sitoutumista yhteisössä.

Luvussa on esitetty muutamia esimerkkejä erityyppisestä työvoimasta ja siitä, millaisissa olosuhteissa mikäkin voi olla sopiva. Näitä ovat vakituinen henkilöstö, työnhakijat työmarkkinatoimenpiteiden puitteissa, urakoitsija, hoitosopimukset, akti-

voidut kansalaiset ja maanomistajat ja eri muotoiset talkoot.

Vakituinen henkilöstö

Vakituinen torjuntatöitä hoitava henkilöstö voi olla hyödyllinen asia, koska tällöin on helpompaa ohjata töitä tarkemmin ulkoisten tekijöiden, kuten kukinta-ajan, sään tai organisaation muiden toimintojen mukaan. Lisäksi osaaminen säilyy organisaatiossa. Tämä on hyvä ratkaisu pidempiaikaisissa, suurissa hankkeissa.

Määräaikainen henkilöstö voi olla edullisempaa työvoimaa, mutta on olemassa riski, että sillä ei ole aiempaa kokemusta. Tällöin osaamista on kehitettävä, ja tarvitaan oppimisjakso.

Urakoitsijaa hankittaessa on muistettava yksilöidä jätehuoltokappaleessa mainitut vaatimukset.

Työnhakijat työmarkkinatoimenpiteiden puitteissa

Työnhakijoiden ottamisesta avuksi työmarkkinatoimenpiteiden puitteissa voi olla monenlaista hyötyä. Valtio maksaa palkat osittain tai kokonaan, ja kyse on yhteiskunnallisesti hyödyllisestä työstä, joka toimii porttina työmarkkinoille. Kokemus sekä osaminen torjuntatöistä saattaa usein puuttua, mutta tarjolla voi olla paljon työvoimaa.

Urakoitsija/konsultti

Kun tiettyä lajia ja sen torjuntaa koskeva osaaminen on tärkeää, voi urakoitsijan palkkaamisesta olla etua. Nykyään sekä Ruotsissa että Suomessa on monia urakoitsijoita, jotka tuntevat hyvin haitallisten lajien torjunnan.

Hinta ja laatu voivat vaihdella huomattavasti, joten kannattaa tarkistaa

urakoitsijan aiemmat torjuntatehtävät sekä niiden tulokset. Kannattaa hankkia suosituksia aiemmilta asiakkailta.

Hoitosopimukset

Kun haitallista lajia esiintyy suojelualueella ja torjuntatoimia on toteutettava toistuvasti kasvukauden aikana, hoitosopimukset esimerkiksi alueen asukkaiden tai paikallisen seuran kanssa voivat olla hyvä tapa järjestää torjunta. Henkilö tai seura hoitaa tällöin torjunnan taloudellista korvausta vastaan sopimuksen mukaan. Tämä lisää usein sitoutumista torjuntaan ja osallisuutta, jolla voi olla myönteisiä vaikutuksia. Hoitosopimusten on aina oltava kirjallisia.

Aktivoidut kansalaiset ja maanomistajat

Kansalaisten, myös maanomistajien, sitouttaminen voi tuottaa erittäin hyviä tuloksia torjuntatoimissa, ja se on myös erittäin kustannustehokasta. Toteutustapoja on useita.

- Vakiinnuta erityiset päivät tietyn tyyppistä torjuntaa varten. Esimerkiksi lupiinintorjuntapäivät ja tappajaetanan epäonnen päivä.
- Tarjoa apua kasvijätteen

keräämisessä. Se helpottaa kansalaisten ja maanomistajien työtä ja pienentää samalla virheellisen jätehuollon ja leviämisen riskiä.

- Järjestä talkoot, katso alla.

Kansalaisten aktivointi on ensisijaisesti viestintätoimi, jota käsitellään tarkemmin luvussa viestintä ja tiedotus.

Talkoot

Talkoot ovat vapaaehtoisen työvoiman avulla toteutettavia töitä. Ne voivat olla tehokas tapa toteuttaa töitä pieneköillä, maantieteellisesti rajatuilla alueilla, kun taloudelliset resurssit ovat vähäiset. Ne voivat olla myös osasellaisten viranomaisten ja muiden toimijoiden suurempaa työpanosta, joiden määräysvallan piiriin kuuluu paljon kiinteistöjä ja alueita.

Talkoisiin kutsuminen on myös hyvä tapa saada kansalaiset mukaan ja herättää kiinnostusta tiettyä lajia kohtaan. Olemassa olevien verkostojen, kuten kuntien tai yhdistysten, kautta kutsuminen helpottaa talkoiden järjestämistä, sillä halukkuus sitoutua on suurempi, kun mukana on tuttuja toimijoita.

Talkoisiin osallistujat tarvitsevat tietoa lajista, torjuntamenetelmistä sekä jätehuollosta. Kannattaa avustaa osallistujia varusteilla ja huolehtia

siitä, että jätteet käsitellään asianmukaisesti.

Kaikkien talkoомуotojen kohdalla viestintä on olennainen osa, ja sitä käsitellään tarkemmin luvussa viestintä ja tiedotus.

Muista, että talkoisiin on aina oltava maanomistajan lupa. Huomioi, että Suomessa voi tarvita talkoovakuutuksen.

Perinteiset talkoot

Perinteisissä talkoissa kansalaiset kutsutaan torjuntatapahtumaan. Esimerkiksi kyläyhdistykset voivat kutsua ihmisiä jättipalsamin torjuntaan kylän ympäristössä, tai kunnat voivat kutsua asukkaita töihin johonkin kaupungin-osaansa.

Seuratalkoot

Seuratalkoissa seuroille tarjotaan mahdollisuus toteuttaa torjuntaopeeraatio rahasummaa vastaan. Torjuntaa voivat toteuttaa esimerkiksi urheiluseurat, luontoyhdistykset tai partiolaiset. Järjestäjä valitsee torjuttavan kasvuston, hankkii tarvittavat luvat, hankkii tarvittavat varusteet sekä huolehtii jätehuollosta. Tämä on usein tehokas tapa saada talkoisiin paljon aktiivisia osallistujia. Samalla talkooutilaisuus toimii erinomaisesti

tiedotustilaisuutena, jossa muuten asiaan perehtymättömät henkilöt voivat saada tietoa.

Soolotalkoot

Idea soolotalkoista lanseerattiin kesällä 2021 VieKas LIFE (Suomen luonnonsuojeluliitto)- ja DIAS (SYKE ja LUKE)-vieraslajihankkeiden yhteistyönä. Ideana on, että järjestäjä (esim. kunta tai yhdistys) valitsee torjuttavan kasvuston ja talkoopaikan ja yleisölle annetaan mahdollisuus toteuttaa torjuntaa milloin tahansa tiettyinä ajanjaksona. Yksittäiset soolotalkoilijat voivat torjua vieraslajeja kotipihallaan, lähiympäristössä tai kunnan mahdollisesti osoittamilla kohteilla. Talkoopaikalta löytyy tietoa torjuttavista lajeista ja alueesta, jolla niitä saa torjua. Lisäksi tarjolla tulisi olla varusteita joko talkoopaikalla tai muissa tiloissa, ja

talkoopaikalla on mahdollisuus jättää kasvijätteet turvalliseen paikkaan, esimerkiksi jätessäkeissä lavalle tai konttiin. Soolotalkoiden suuri etu on, että työ voidaan tehdä milloin tahansa määrätyn ajanjakson aikana.

Kasvijätteen yhteinen keruumahdollisuus

Jätehuolto voi olla yksi kynnys lähiympäristössä kasvavien vieraslajien torjuntatyössä. Yhteisen keruupisteen tarjoaminen kasvijätteelle voi olla yksi tapa aktivoida maanomistajia, joiden pihassa kasvaa jättipalsamia. Torjuntatyö helpottuu, jos asuinalueille toimitetaan lavoja tai kontteja, jonne kansalaiset voivat toimittaa kasvijätteensä. Tämä ei ole talkootyön muoto, mutta ideana se on hyvin lähellä

VINKKI!
Tarjoa apua kasvijätteen poiskuljetukseen, sillä se voi olla monille vaikea vaihe torjunnassa.

soolotalkoita ja ennen kaikkea se on yhdistettävissä talkootyöhön.

Yhdistelmät

Yhden ei tarvitse sulkea pois toista, eri talkoomuotoja voidaan yhdistää parhaan mahdollisen hyödyn saamiseksi. Voidaan esimerkiksi järjestää perinteiset talkoot, minkä jälkeen samalla tai viereisellä alueella jatkuvat soolotalkoot. Lisäksi kansalaisten voidaan sallia viedä samaan jätteenkeruupisteeseen omat haitallisten vieraslajien kasvijätteensä. Näin tuloksena on kolme toimenpidettä yhden sijasta, mutta hinta pysyy suurin piirtein samana.

Hankkeet

Jos torjuntatoimenpide on suuri ja on mahdollista hakea rahoitusta, hankkeen käynnistäminen voi olla hyvä idea. Toiminnan organisointi hankkeen kautta antaa selkeät puitteet, kuten aikataulun, määrärahat ja työvoimaresurssit, jotka voivat olla eduksi haitallisten vieraslajien torjunnassa. Hankkeille on myös olemassa ainutlaatuisia mahdollisuuksia hakea rahoitusta.

Riippuen siitä, missä olette, ketä olette ja minkä lajin parissa aiotte tehdä töitä, löytyy rahoitusmahdollisuuksia EU:n, valtion sekä kunnan tasolla.

Viestintä ja tiedotus

Hyvä ja vaikuttava viestintä saa enemmän ihmisiä sitoutumaan toimintaan!

On tärkeää pohtia, millaista tietoa viestitään. Jos tavoitteena on aktivoida kansalaisia tietyssä toimenpiteessä, tiedotuksen tulee olla kohdennettua ja sisältää selkeä viesti siitä, miksi toimea tarvitaan ja mitkä ovat sopivat menetelmät.

Viestintäportaavat seuraavalla sivulla osoittavat, että tietoisuus johtaa haluun pysyä perillä ongelmasta. Mitä useampi on perillä asiasta, sitä useampi tulee osalliseksi, jakaa tietoa ja keskustelea. Kun kansalainen on osallinen, ei ole pitkä matka siihen, että hän osallistuu toimintaan tai jopa auttaa järjestämään tapahtumia.

Viranomaisten, kuntien tai seurojen toteuttaessa torjuntaa on hyvä viestiä siitä, vaikka ulkopuoliset eivät siihen osallistuisikaan. Torjuntatoimiin liittyvä viestintä ei ole vain keino tiedottaa itse toimesta, vaan se on myös keino lisätä kansalaisten tietämystä haitallisista lajeista.

Suurissa hankkeissa viestintäsuunnitelma ja viestintätöiden vuosikello voivat olla käyttökelpoisia. Ne helpot-

tavat jatkuvaa viestintätöitä ja tekevät myös näkyväksi viestinnän vaatimaa työtä.

Kansalaiset tavoitetaan parhaiten, kun käytetään monia erilaisia viestintäkanavia. Käytettävissä on monia eri kanavia. Seuraavaksi kuvaillaan sosiaalinen media, paikallislehdet ja televisio, henkilökohtaiset kontaktit, kotisivut sekä opasteet.

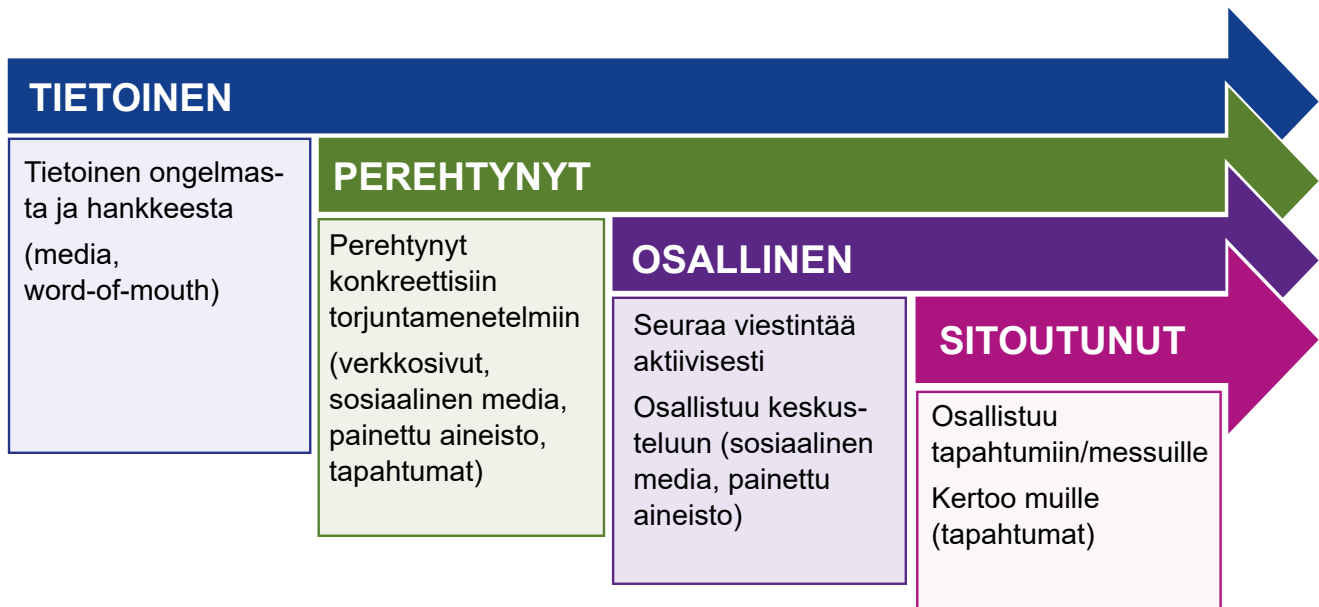
Sosiaalinen media

Sosiaalisen median mahdollisuudet tavoittaa monia ihmisiä ovat suuret. INSPECT-hankkeessa on käytetty Instagramia ja Facebookia, kahta toimivaa ja suosittua mediaa.

Instagram tarjoaa hyvän näkyvyyden ja levittää tietoa hyvin, mikä voi lisätä tietoisuutta. Monen seuraajan tavoittaminen vaatii aktiivista läsnäoloa, ja jos hankkeelle on tarkoitus luoda oma Instagram-tili, viestintätöihin tulee varata aikaa. Instagramin

kautta ei voi linkittää tai jakaa muiden julkaisuja, joten julkaisujen täytyy olla itse tuotettuja.

Facebook on hyvä kanava aktivoida kansalaisia tietyille alueille ja tiettyihin aktiviteetteihin. ”Tapahtumat”-työkalun avulla toimien koordinointi on helppoa. Vaikutuksen lisäämiseksi julkaisuja tai tapahtumia voidaan jakaa jo olemassa olevissa ryhmissä, joissa kiinnostuksen arvioidaan olevan suurta, esimerkiksi paikallisissa tai luontopainotteisissa ryhmissä. Toinen vaihtoehto laajemman yleisön tavoittamiseksi on julkaisun markkinointi, jolloin tieto kohdistetaan tietyille kohderyhmälle esimerkiksi kiinnostuksenkohteiden, iän tai maantieteellisen alueen perusteella. Täällä voi myös hyvin jakaa muiden julkaisuja tai tapahtumia ja lisätä linkkejä informatiivisille sivuille.

Kaaviossa esitetään viestintäportaatt. Lisääntynyt tietoisuus ongelmasta johtaa suurempaan sitoutumiseen.

Paikallislehdet ja televisio

Paikallislehdet ja paikalliset tv-kanavat voivat juttuineen tarjota erittäin hyvää alueellista levitystä ja huomiota. Paikallistoimituksille kannattaa antaa vinkkejä vaikutusalueen tapahtumista ja aktiviteeteista. Toimittajien kutsuminen mukaan aktiviteetteihin voi olla toivottavaa. Se lisää myös kyseisen toimittajan tietämystä ja sitoutumista. Lehdistä voi myös ostaa mainostilaa.

Tiedotteet

Tiedotteiden lähettäminen antaa mahdollisuuden tavoittaa suoraan kotitalouksia. Tällainen viestintä tekee

selväksi jokaisen yksilön merkityksen torjuntatyössä ja lisää osallistumismahdollisuuksia. Haittana on se, että tämä vie aikaa ja aiheuttaa kuluja postimaksun muodossa.

Henkilökohtaiset kontaktit

Suora kontakti maanomistajiin, seuroihin ja muuhun väestöön on erittäin hyvä asia sekä tiedon jakamisen että töihin sitouttamisen kannalta. Henkilökohtaiset tapaamiset ja luennot seuroissa ja etujärjestöissä tuottavat useimmiten parempaa vuoropuhelua ja keskustelua kuin etäyhteyksien tai muiden kanavien kautta hoidettavat kontaktit. Olemassa olevien verkostojen hyödyntämisen etuna on, että ne

nauttivat todennäköisesti jo luottamusta yhteisössä. Henkilökohtaisten kontaktien haittana on, että ne vaativat enemmän aikaa ja voivat aiheuttaa suurempia kustannuksia matkojen ja tilavuokrien muodossa.

Osallistuminen yleisiin tilaisuuksiin, kuten markkinoille tai messuille, on hyvä tapa saavuttaa ihmisiä jotka eivät muuten saisi tietoa. Kiinteän esittelypaikan ohella voi myös olla tehokasta jakaa materiaalia ihmisten joukossa.

Talkoiden yhteydessä on hyvä tilaisuus lisätä osallistujien tietoisuutta. Moni osallistuja on jo tietoinen vieraslajiongelmas-
ta, mutta ennen kaikkea seurataloissa on suuri todennäköisyys, että osallistujat ovat tietämättömiä.

Verkkosivut

Verkkosivut voivat olla ajankohtainen tiedotuskanava suurissa projekteissa, ja niiden tulee olla perusta, johon on koottu tietoa projektista. Lajeja ja menetelmiä kuvaillaan, ja jatkuvaa toimintaa tehdään näkyväksi. Kun verkkosivut pidetään ajan tasalla, hanke koetaan aktiiviseksi, mikä lisää vierailujen todennäköisyyttä.

Verkkosivut toimivat työkaluna kohderyhmälle, joka on jo tietoinen ongelmanasettelusta ja jossa kohderyhmä

voi syventyä aiheeseen. Verkkosivujen on oltava selkeät ja hyvin jäsennellyt, jotta ne palvelevat tarkoitustaan. Sen sijaan verkkosivut toimivat huonommin tiedon levittämiseksi niille, jotka eivät sitä aktiivisesti etsi.

Opasteet

Opasteet tekevät torjuntatoimen näkyväksi yksinkertaisella ja selkeällä tavalla siten, että torjunnan tulokset ovat nähtävissä paikan päällä. Tieto

voi tällöin tavoittaa myös ne, jotka eivät yleensä ole kiinnostuneita asiasta. Opasteissa tulee olla tiedot siitä, mitä kasvia torjutaan ja miksi, miten torjunta tapahtuu, kuka sitä torjuu sekä vastuuhenkilöiden yhteystiedot. Opasteiden tulee olla säänkestäviä, ja niitä on huollettava kauden aikana.

Lopuksi

Tämä opas on Interreg Botnia-Atlantica INSPECT -hankkeen tuote, jonka ovat laatineet kumppanit Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Länsstyrelsen Västerbotten, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa / Maa- ja kotitalousnaiset, Metsähallitus, Vaasan kaupunki ja Uumajan kunta. Toivomme, että olette hyötäneet työstämme ja että haluatte jatkossakin olla osa haitallisten vieraslajien torjuntatyötä. Haitallisten vieraslajien valtavan leviämiskyvyn takia voimme pysäyttää leviämisen vain työskentelemällä laajalla rintamalla, jolla torjunta pienessä mittakaavassa on aivan yhtä tärkeää kuin suuremmassakin. Jatkuva viestintä- ja tiedotustyö luo tietoisuutta ja sitoutumista, joka on välttämätöntä haitallisten vieraslajien vähentämiseksi.

Niin kauan kuin luonnossa on jättipalsameja, ne ovat leviävät koko ajan laajemmalle alueelle. Siksi on aina hyvä ilmoittaa luonnossa havaitsemistasi haitallisten vieraslajien kasvustoista. Yhdessä voimme vaikuttaa, yhdessä voimme suojella luontoamme ja sen monimuotoisuutta.

Onnea matkaan!

Kuvailulehti

Julkaisusarjan nimi ja numero: Opas 6/2022

Vastuualue: Ympäristö ja luonnonvarat

Tekijät: Claes Lönnblad-Björkholm & Linda Backlund

Julkaisun nimi: Opas jättipalsamin torjuntaan Suomessa ja Ruotsissa

Tiivistelmä :

Tämä opas on laadittu Interreg Botnia-Atlantica -hankkeessa INSPECT, Invasive species eradication and control. Hanke toteutetaan Ruotsin ja Suomen välisenä yhteistyönä. Opas sisältää siksi molempia maita koskevaa tietoa ja on saatavilla myös ruotsiksi.

Haitalliset vieraslajit taas ovat sellaisia, jotka ihminen on tuonut tarkoituksella tai vahingossa uudelle alueelle, jolla ne leviävät voimakkaasti ja aiheuttavat ekologista, taloudellista, terveydellistä tai sosiaalista vahinkoa. Haitallisia vieraslajeja pidetään nykyään yhtenä suurimmista luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvista uhkista. Ongelma on hyvin laaja, ja siksi sitoutuminen torjuntaan on tärkeää sekä viranomais- että yksilötasolla, ja vaatii yhteistyötä naapurien, naapurikuntien ja jopa naapurimaiden välillä. Jättipalsami on haitallinen vieraslaji, jota voi olla vaikea poistaa, kun se on kerran saanut jalansijaa. Koska jättipalsami valtaa alueita nopeasti ja sillä on suuren siementuotannon ansiosta hyvä leviämiskyky, siitä on tullut ongelma alueilla, joille se ei kuulu.

Opas tarjoaa tukea kaikille jättipalsamin torjuntaa suunnitteleville, olipa kyse yksityishenkilöistä, yhdistyksistä, yrityksistä, kunnista tai viranomaisista. Joissakin luvuissa keskitytään lähinnä suurempiin torjuntatoimiin, mutta niissä tapauksissa, joissa tiedot ovat osittain merkityksellisiä myös pienempien toimien kannalta, olemme tiivistäneet olennaiset tiedot luvun alkuun.

Oppaassa käsitellään niin torjuntamenetelmiä kuin työvoimaa ja viestintääkin. Käytössä on myös digitaalinen työkalu, joka ehdottaa sopivia menetelmiä annettujen edellytysten pohjalta. Torjuntatoimien edellytykset arvioidaan tapauskohtaisesti, joten yleispäteviä suosituksia ei voida antaa, vaan oppaassa esitellään useita vaihtoehtoja.

Asiasanat (YSA:n mukaan):
Jättipalsami, vieraslaji, torjunta, torjuntamenetelmät, käsikirja, viestintä, työvoima

ISBN (Painettu) 978-952-398-084-6

ISBN (PDF) 978-952-398-085-3

ISSN-L 2242-2846

ISSN (painettu) 2242-2927

ISSN (verkkojulkaisu) 2242-2935

URN:ISBN:978-952-398-085-3

Julkaisun osoite: www.doria.fi/ely-keskus

Sivumäärä: 28

Kieli: suomi

Painotalo: Waasa Graphics

Kustantaja /Julkaisija: Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kustannuspaikka ja -aika:

Seinäjoki, 21.9.2022

Presentationensblad

Publikationens serie och nummer: Guide 6/2022

Ansvarsområde: Miljö och naturresurser

Författare: Claes Lönnblad-Björkholm & Linda Backlund

Publikationens titel: Handbok för bekämpning av jättepalsamin i Finland och Sverige

Sammandrag:

Denna handbok har tagits fram inom Interreg Botnia-Atlanticprojektet INSPECT, Invasive species eradication and control. Projektet är ett samarbete mellan Sverige och Finland. Handboken innehåller därför information som gäller för båda länderna och finns också tillgänglig på finska.

Invasiva främmande arter är sådana arter som människan, avsiktligt eller av misstag, tagit in till ett nytt område där de sedan sprids kraftigt och orsakar ekologisk, ekonomisk eller social skada eller skada mot hälsa. Invasiva arter anses idag vara ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Problemet är mycket utbredd och därför är engagemang på såväl myndighets- som individnivå viktigt och kräver samarbete mellan grannar, grannkommuner och till och med mellan grannländer. Jättepalsamin är en invasiv art som när den väl fått fäste kan vara svår att få bort. Den sprider sig snabbt och tar över områden vilket har gjort växten till ett problem i områden där den inte hör hemma.

Handboken ger stöd till alla som planerar att genomföra en bekämpningsinsats mot jättepalsamin; privatpersoner, föreningar, företag, kommuner eller myndigheter. Några kapitel riktar sig främst till större insatser, men i de fall där informationen delvis är relevant också för mindre insatser har vi sammanfattat det väsentliga i början av kapitlen.

Handboken behandlar såväl bekämpningsmetoder som arbetskraft och kommunikation. Det finns också ett digitalt verktyg som föreslår lämpliga metoder utifrån angivna förutsättningar. Förutsättningar för bekämpningsinsatser bedöms subjektivt, därmed kan inte universella rekommendationer ges utan flera alternativ presenteras.

Nyckelord (enligt Allärs):

Jättepalsamin, invasiv art, bekämpning, bekämpningsmetoder, handbok, kommunikation, arbetskraft

ISBN (Tryckt) 978-952-398-084-6

ISBN (PDF) 978-952-398-085-3

ISSN-L 2242-2846

ISSN (tryckt) 2242-2927

ISSN (webbpublikation): 2242-2935

URN: URN:ISBN: 978-952-398-085-3

Julkaisun osoite: www.doria.fi/ely-keskus

Språk: finska

Sidantal: 28

Tryckeri: Waasa Graphics

Utgivare / Förläggare: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten

Förläggningsort och datum: Seinäjoki, 21.9.2022

EUROOPAN UNIONI

Interreg Botnia-Atlantica

Euroopan aluekehitysrahasto

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Länsstyrelsen
Västerbotten

V A S A .
V A S A .

UMEÅ
KOMMUN

ProAgria

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN
MEAHCIRÁÐDEHUS

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

OPAS 6 | 2022

OPAS JÄTTIPALSAMIN TORJUNTAAN
SUOMESSA JA RUOTSISSA

Etelä-Pohjanmaan
elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-398-084-6 (painettu)

ISBN 978-952-398-085-3 (PDF)

ISSN-L 2242-2927

ISSN2242-2927 (painettu)

ISSN 2242-2935 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-398-085-3

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi

